ఆ పాత పాట మధురం

రాజా

నెలనెలా..ఒక పాత సినిమాలోని పాటల సంగీత సాహిత్య విశ్లేషణ

Devadasu / Devadas (1953)

దేవదాసు

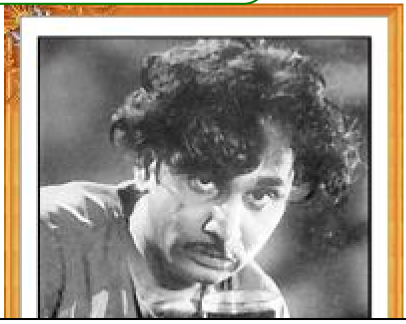

తెలుగు సినీ పరిశ్రమనే కాక యావద్భారత చలనచిత్ర రంగాన్నీ ఒక్కసారిగా తనవైపు చూసేట్టు చేసుకున్న చిత్రం దేవదాసు - ఈ చిత్రానికి సంగీతం సి.ఆర్.సుబ్బరామన్ అందించారు. అక్కినేని - సావిత్రి నట జీవితంలోను, ఘంటసాల - సముద్రాల (సీనియర్) సంగీత సాహిత్య జైత్రయాత్రలోను అత్యంత ప్రాధాన్యతను సంతరించుకున్న ఈ చిత్రం 1953లో విడుదలయింది. ఈ చిత్రం సంకల్పించినప్పటి నుంచీ కురిసిన విమర్శల వర్షం విడుదలయిన తరువాత ప్రశంసల వెల్లువగా మారిపోయింది. అంతటి ప్రాభవాన్ని సంతరించుకోవడానికి గల కారణాలలో వేరులా నిలిచిన సంగీత సాహిత్యాల పాత్రను వేరుచేసి చూడలేం. చిత్రంలో గల పాటలలో కొన్నింటి గురించి ఈ సారి:

పల్లెకు పోదాం పారుని చూద్దాం చలో చలో ||పల్లెకు||
అల్లరి చేద్దాం చలో చలో ||పల్లెకు||
ప్రొద్దువాలే ముందుగానే ముంగిట వాలేము ||ప్రొ||
||పల్లెకు||
ఆటా పాటలందు కవ్వించు కొంటె కోణంగి ||ఆటపాట||
మనసేమో, మక్కువేమో
మనసేమో మక్కువేమో
నగవేమో వగేమో
కనులారా చూతుము ||పల్లెకు||
నన్ను చూడగానె చిననాటి చనువు చూపెనో ||నన్ను||
నా దరికి దూకునో
తా నలిగి పోవునో ఏమౌనో చూతుము ||పల్లెకు||

ఈ పాటను ఘంటసాల పాడగా అక్కినేని నాగేశ్వరరావు ప్రధాన పాత్రధారిగా అభినయించారు. చరణాల మధ్య ఇంటర్ల్యూడ్స్ వింటుంటే ఒక వెస్టర్న్ ఆర్కెస్ట్రా పీస్ వింటున్నట్టు ఉంటుంది. ఈ నాటికీ నవీనంగా ఉండటమే ఈ పాట ప్రత్యేకత. స్వరపరంగా చూసుకుంటే ఇది కార్డ్ కాంపోజిషన్. ఘంటసాల గళానికున్న రేంజ్‌ని, సొగసుగా లబ్బుగా వినిపించే నాసికా ధ్వనిని అతి అందంగా వాడుకున్న పాట ఇది. ‘ఆటా పాటలందు కవ్వించు కోణంగి / నన్ను చూడగానే చిననాటి చనువు చూపెను‘ అనే వాక్యాలు ఏ రేంజ్‌కయినా ఆ రేంజ్‌కయినా అరేంజ్ అవుతూ మాధుర్యాన్ని కోల్పోని ఆయన స్వరపటిమను తెలియచేస్తే – ‘నా దరికిదూకునో / తానలిగిపోవునో ‘వాక్యాలలోని ‘నో‘ అనే అక్షరాలు ఆయనలో ప్రత్యేకంగా గల ‘నాసికాధ్వని సౌందర్యానికి‘ అద్దం పడతాయి.

ఓహోహో ఓహోహో ఓహో

అ: ఓ.ఓదేవదా

ఆ:ఓ ఓ పార్వతి

ఆ: చదువు ఇదేనా, మనవాసి ఒదిలేసి

అసలు దొరల్లె సూటూ బూటా? ||ఓ ఓ దేవదా ||

అ: పల్లెటూరి పిల్లకు కులుకు హెచ్చిందె

బదులు పల్కటము పట్టు బడిందె ||పల్లెటూరి||

పసికూన సిసలైన జాణా అయ్యిందె బాగోబాగు ||పసికూన||ఓ.ఓ పార్వతి||

ఆ:తీరు మారినా, ఊరు మారినా తమరు

ఎన్నిటికి పసివారేనా ||ఉన్నతీరు||

అ: అలనాటి కలలన్నీ వెలుగులయ్యేనా

నిజమయ్యేనా ||అలనాటి|| ||ఓ పార్వతి||

ఆ: నా ఎదుటే నీ బడాయి

అ: జీవితమే ఓ లడాయి

ఆ:లడాయిలా సరే మనకు జిలాయిలోయి, జిలాయిలోయ్

లడాయిలా సరే మనకు జిలాయిలోయి, జిలాయిలోయ్

అ:ఆనాడు, ఈనాడు ఒకటేమాట, ఉడుకుమోతా ||ఆనాడు ||

అ: ఓ.ఓపిరికి పార్వతి

ఆ: ఓ.ఓ దుడుకు దేవదా

ఈ పాటను ఘంటసాల, జిక్కీ పాడగామొట్టమొదట ‘ఓ హో హో ఓహో‘ అంటూ వచ్చే ఆలాపన కె.రాణిది. యమన్ రాగచ్ఛాయలతో సాగిన ఈ పాట చరణాల ముందు వచ్చే ఇంటర్ల్యూడ్‌లలో వినిపించే హవాయిన్ గిటార్ నేరుగా మనసునే మీటినంత హాయిగా ఉంటుంది. ఈ పాట సాహిత్యాన్ని ఆసాంతం రెండు మూడుసార్లు గమనిస్తే దేవదాసు, పార్వతి పాత్రల మనస్తత్వాన్ని, ఒకరిపై ఒకరికి గల అభిప్రాయాన్ని, వీలయినంత కుప్తంగా సగటు ప్రేక్షకునికి కూడా అర్థమయ్యే సామాన్యమైన భాషలో చెబుతూనే వారి పాత్రలు విడిపోతాయి అనే విషయాన్ని అన్యాపదేశంగా హెచ్చరిస్తున్నట్లు ఉంటుంది.

అంతా భ్రాంతియేనా

జీవితాన వెలుగింతేనా

ఆశా నిరాశేనా

మిగిలేది చింతేనా

చిలిపితనాల చెలిమీ మరచితివో ||చిలిపి||

తలితండ్రుల మాటే దాట వెరచితివో ||తలి||

పేదరికమ్మూ ప్రేమపథమ్మూ మూసీ వేసినదా

నా ఆశే దోచినదా ||అంతా||

మనసున లేని వారి సేవలతో ||మనసున||

వంతల పాలై చింతిలుటే నావంతా ||దేవదా||

నావంతా దేవదా ||అంతా||

కె.రాణి

ఈ పాటను కె.రాణి పాడగా సావిత్రిపై చిత్రీకరించారు. మిశ్ర శివరంజని రాగాన్ని ఆధార రాగంగా చెప్పుకోవాలీ పాటకి. హుషారుగా ఉండే పాటలని, శృంగార గీతాలని పదే పదే పాడుకోగలం కానీ విషాదగీతాలను ఎక్కువసార్లు పాడుకోలేం - గుండె బరువెక్కి వున్న పరిస్థితులలో తప్ప...! ఈ పాట మాత్రం అటువంటి అనుభూతులకు, అనుభవాలకు ఓ మినహాయింపు. మనసు హాయిగా ఉన్న స్థితిలో సైతం ఈ పాటను పాడుకోవటం జరిగితే రసానుభూతికి ఏ మాత్రం భంగం కలగదు సరికదా మరింత ఆస్వాదించగలం కూడా! అందుకు కారణం సుబ్బరాయన్ ట్యూన్ మాత్రమే కాదు ఇంటర్లూడ్స్ కూడా! అందుకే ఈ పాట ఇవాళ్టికీ ఇంటర్‌లూడ్స్ తో సహా అందరికీ గుర్తుంది.

అ: చెలియలేదు చెలిమి లేదు వెలుతురే లేదు ||చెలియ||
ఉన్నదంతా చీకటైతే ఉందీ నీవేనే ||ఉన్న ||
మిగిలిందీ నీవేనే ||చెలిమి||
ఆ:చెలిమిపోయె, చెలువు పోయె, నెలవే వేరాయే ||చెలిమి||
చేరదీసి, సేవచేసి తీరు కరువాయె చేరదీసి
నీదారే వేరాయె ||చెలిమి||

ఆ:మరుపురాని బాధకన్నా మధురమే లేదూ||మరుపురాని||
గతము తలచి వగచే కన్నా సౌఖ్యమే లేదు ||గతము ||
అందరాని పొందుకన్నా అందమే లేదు
ఆనందమే లేదు ||చెలిమి ||
ఆ: వరదపాలౌ చెరువులైన పొరలి పారేనే || వరద ||
రగిలి పొగలౌ గుండెలైన పగిలి జారేనే ||రగిలి ||

దారిలేని బాధతో నేనారిపోయేనా
కథ తీరి పోయేనా ||చెలిమి ||
అ: ఉన్నదంతా చీకటైతే ఉందీ నీవేనే
మిగిలిందీ నీవేనే

ఈ పాటను ఘంటసాల, కె.రాణి పాడగా అక్కినేని నాగేశ్వరరావు, సావిత్రి అభినయించారు. 'దేవదాసు' చిత్రంతోనే సంగీత ప్రియులంతా ఈ నాటికీ గుర్తుపెట్టుకునే కె.రాణి పాడిన తెలుగు పాటలు తక్కువే. ప్రస్తుతం ఆమె ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని కడప జిల్లాలో ఉన్నట్టుగా చెప్పుకుంటారు. ఈ పాటలో తొలి స్థానం సాహిత్యందే 'మరుపురాని బాధ కన్నా మధురమే లేదు / గతము తలచి వగచే కన్నా సౌఖ్యమే లేదు / అందరాని పొందు కన్నా అందమే లేదు / ఆనందమే లేదు' వంటి వాక్యాలు లేదు అప్పుడే కాదు. ఇప్పుడు విన్నా, మరో యాభై సంవత్సరాల తర్వాత విన్నా మనసున్న ప్రతి కంటికీ చెమరింపు ఖచ్చితంగా కలిగి తీరుతుంది. కాలదోషం పట్టని భాషా సౌందర్యాన్ని అందించే సౌలభ్యం, అదృష్టం ఆనాటి రచయితలకుండేది. ఇక సంగీత పరంగా చెప్పుకోవాలంటే.... ఈపాట మొదలవుతున్నప్పుడు వచ్చే వాద్య సంగీతంవింటే ఆ రోజుల్లో వచ్చే క్లబ్ డాన్సులకు ఉపయోగించే ఆర్కెస్ట్రయిజేషను మెల్లగా విషాదానుభూతిలోకి తీసుకు వెళ్ళిపోతుంది. ఆర్కెస్ట్రా వారికి, అందుకు తగినట్టుగా నొటేషన్‌ని (స్వరాలని) చెప్పి, ప్రాక్టీస్ చేయించటం అంత సులువైన విషయమేమీ కాదు. ఈ మాట ఇక్కడెందుకు ఉదహరించాలంటే సంగీత దర్శకుడు సి.ఆర్.సుబ్బరామన్‌కి స్వరం రాసుకునే అలవాటు లేదు. ట్యూన్ ఓసారి గనక మనసులోంచీ బైటకి వచ్చి అందరి ఆమోదన్నీ పొందిందంటే, కొన్ని సంవత్సరాల తర్వాత రికార్డింగ్ పెట్టుకున్నా సరే ఆనాడు అనుకున్న ఆ స్వరం అలాగే అచ్చుగుద్దినట్టు యధాతథంగా వచ్చేది. "విపరీతమైన జ్ఞాపకశక్తి గల మహామేధావి ఆయన" అని అంటారు ఆ రోజుల్లో ఆయనకు సహాయకునిగా పని చేసిన ప్రఖ్యాత సంగీత దర్శకుడు శ్రీ ఎమ్మెస్ విశ్వనాథం ఆనాటి సంగతులు గుర్తు చేస్తే.

కుడి ఎడమైతే పొరపాటులేదోయ్
ఓడిపోలేదోయ్ ||కుడి ||
సుడిలోకి దూకి ఎదురీదకా..........ఆ...ఆ....ఆ
సుడిలోకి దూకి ఎదురీదకా
మునకే సుఖమనుకోవోయ్ ||మునకే|| || కుడి ||
మేడలోన అలపైడి బొమ్మ
నీడలోనే చిలకమ్మా ||మేడ||
కొండలే రగిలే వడగాలి ||కొండ ||
నీ సిగలో పూవేలోయ్ ||నీ సెగలో|| ||కుడి||
చందమామ మసకేసి పోయే
ముందుగా కబురేలోయ్ ||చంద||
లాయిరి నడి సంద్రములోన ||లాయిరి ||
లంగరుతో పనిలేదోయ్ లంగరు ||కుడి||

ఈ పాటను ఘంటసాల పాడగా అక్కినేని నాగేశ్వరరావు అభినయించారు. కళ్యాణి రాగంలో గల అందాలన్నిటినీ పొందుపరచుకున్న మంచి పాటలలో ఖచ్చితంగా పేర్కొనితీరవలసిన పాట ఇది. ముఖ్యంగా 'సుడిలో దూకి ఎదురీదకా' తరువాత వచ్చే ఆలాపనలో గల ఎగుడు దిగుడులు, తారాస్థాయిలోనూ, మద్రస్థాయిలోనూ గాయకుని గళాన్ని రసవత్తరంగా ఆవిష్కరించే చరణాలు, రాగపరంగా పాటకు అమరిన ఆభరణాలు. అందుకే మంచి పాటకు చెవియొగ్గి వినేవారి హృదయాలలో నేటికీ సజీవంగాఉందీ పాట.

భావ సౌదర్యాన్ని, భాషా సౌందర్యాన్ని గుంభనగా అందించిన సాహితీ ప్రక్రియ రచనాపరంగా కనిపిస్తుందీ పాటలో. ఉదాహరణకి - తొలి చరణంలో గల 'మేడలోనే అలపైడి బొమ్మ' అనే వాక్యంలో 'పైడి బొమ్మ' అంటే బంగారపు బొమ్మ అని, బంగారానికి పర్యాయపదంగా హేమము అని తీసుకుంటే హేమ అనే పదానికి పార్వతి అనే ఇంకో అర్థం కూడా ఉంది కాబట్టి పాత్రపరంగా సరిపోతుందనీ, అలాగే తర్వాత వచ్చే 'నీడలో చిలకమ్మా' అనే వాక్యంలో 'చిలకమ్మ'ని చంద్రముఖికి అన్వయించుకోవచ్చని, ఎందుకంటే చిలక ముక్కు అర్థ'చంద్రా'కారంలోఉంటుంది కనుక ఆ అర్ధచంద్రాకారం ముఖంలో గల 'చిలకమ్మ' చంద్రముఖికి సరిగ్గా సరిపోతుందని సాహితీ పరిశోధకుడు ఆరుద్ర విశ్లేషిస్తే "భలేగా పట్టేవే...?" అంటూ ఆయన గురువు మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి మెచ్చుకున్నారట.

'సుడిలో దూకి ఎదురీదకా మునకే సుఖమనుకోవోయ్', 'లాయిరి నడి సంద్రములో లంగరుతో పని లేదోయ్'లాంటి వాక్యాలు అటు తాగుబోతు నిస్సహాయ మనఃస్థితికి ఎంతగా అద్దం పట్టేయో, ఇటు వేదాంతపరంగా అంతు పట్టని లోతులతో మనలోని ఆధ్యాత్మిక భావాలుగానీ, సహేతుకమైన సంఘర్షణలుగానీ చెలిమి చేసే విధంగా అర్థాన్ని సూచ్యప్రాయంగా ధ్వనిస్తాయి.

ఇక ఇతర విలువల గురించి చెప్పాలంటే 'చందమామ మసకేసిపోయే ముందుగా కబురేలోయ్' దగ్గర అక్కినేని చూపిన అభినయం, మొత్తం పాటలోనూ.... ముఖ్యంగా 'కొండలే రగిలే వడగాలి'దగ్గర ఛాయాగ్రాహకుడు బి.యస్.రంగా (తర్వాత రోజుల్లో 'విక్రమ్ ప్రొడక్షన్స్' పతాకంపై నిర్మాత - దర్శకుడుగా 'అమరశిల్పి జక్కన' వంటి కళాఖండాల్ని తీశాడీయన) చూపిన లైట్ అండ్ షేడ్స్... ఈ పాట ఎప్పుడు గుర్తొస్తే అప్పుడు కళ్ళ ముందు కదలాడే విధంగా జీవం పోశాయి.

ఇవన్నీ ఇలా ఉండగా ఈ పాటపై సముద్రాల (జూనియర్) ఒక సందర్భంలో వెల్లడించిన అభిప్రాయాన్ని ఆయన మాటల్లోనే చూడండి.

"దేవదాసులోని పాటలన్నీ మేలిమి బంగారు తునకలు. ఆ పాటలే పిక్చరుకు ప్రాణం. నాగేశ్వరరావు గారి నటనకు ఘంటసాల తన గొంతుతో ఊపిరి పోసాడు. ఆ పాటలన్నీ ఘంటసాల ఎంతో తాదాత్మ్యంతోపాడాడు. అందులో నాకు అతి ప్రియమైన పాట "కుడి ఎడమైతే"! ఈ పాటకి అర్థమేమిటని నాన్న (సముచిత సీనియర్)నడిగితే కొందరికి ఆయన చెప్పారు.

కుడి ఎడమైతే పొరపాటు లేదోయ్ - తానికటి తలిస్తే దైవమొకటి తలచింది. అది జీవితంలో సహజం. అంత మాత్రాన ఓడిపోయాననుకోకు. పార్వతి తనదే అనుకున్నాడు దేవదాసు. కానీ ఆమె అతనికి దక్కలేదు. ఆ బాధని మర్చిపోవాలని త్రాగుడు ప్రారంభించాడు. అది ఒక సుడిగుండం. అలవాటు పడితే బయట పడటం కష్టమని తెలిసి కూడా ఈ సుడిగుండంలోకి దూకాడు. అప్పుడు ఎదురీత తెలివి తక్కువ. మునిగిపోవడమే సుఖం. సుడిలో దూకి ఎదురీదక మునకే సుఖమనుకోవోయి - ఇలా తప్ప తాగుతూ జీవితం ముగించుకో! పార్వతి మేడ మీద ఉన్న బంగారు బొమ్మ. చేతికి చిక్కదు. నీవు పిలిస్తే పలికే చంద్రముఖి నీ నీడలోనే ఉంది. 'మేడలోనే అలపైడి బొమ్మ నీడనే చిలకమ్మా!' కానీ నీ పరిస్థితి ఏమిటి? కొండలే రగిలే వడగాలి నీ సిగలో పూలేనోయి ఎందుకీ ప్రాణాలు? తప్పతాగి జీవితం చాలించు. చావటానికే నిర్ణయించుకున్న తర్వాత ఎవరికీ చెప్పవలసిన పనిలేదు. చందమామ మసకేసి పోయేముందు కబురేలోయి. నీ బ్రతుకు నడిసముద్రపు నావలాగున్నది. మునిగి పోవడానికి సిద్ధంగా ఉండు. ఒడ్డున ఉండే నావకి లంగరు కానీ నడి సముద్రంలో మునిగిపోయే నావకు లంగరు ఎందుకు? లాయిరి నడి సముద్రంలో మునిగిపోయే నావకు లంగరు ఎందుకు? లాయిరి నడి సముద్రంలో లంగరుతో పని లేదోయి ఇది దేవదాసు మానసిక పరిస్థితి. మా నాన్నగారు ఇంత సింబాలిజమ్‌తో పాట రాశారు. సుబ్బరామన్ అంత ఆవేశంతో స్వరపరిచారు. కవితా హృదయాన్ని అందిపుచ్చుకుని అంత ఆర్తితో అనుభవించి పాడుతూ ఆ అనుభూతి శ్రోతలలో కలిగించే నేర్పరి ఘంటసాల".

జగమే మాయ బ్రతుకే మాయ
వేదాలలో సారమింతేనయా
జగమే మాయ బ్రతుకే మాయ
వేదాలలో సారమింతేనయా
ఈ వింతేనయా ||జగమే||
కలిమి లేములు కష్టసుఖాలు ||కలిమి||
కావడిలో కుండలని భయమేలోయి
కావడిలో కుండలని భయమేలోయి
కావడి కొయ్యేనోయ్ కుండలు మన్నేనోయ్
కనుగొంటే సత్యమింతేనోయి
ఈ వింతేనోయి ||కావడి|| ||జగమే||
ఆశా మోహముల దరిరానీకోయి ||ఆశా||
అన్యులకే నీ సుఖము అంకితమోయి
అన్యులకే నీ సుఖము అంకితమోయి
బాధే సౌఖ్యమనే భావన రానీవోయ్
ఆ ఎరుకే నిశ్చలానందమోయ్
ఆ ఎరుకే నిశ్చలానందమోయ్
బ్రహ్మానందమోయ్ ||బాధే|| ||జగమే||

ఈ పాటను ఘంటసాల పాడగా అక్కినేని నాగేశ్వరరావు అభినయించారు. తెలుగు చలనచిత్ర సంగీత చరిత్రలోనూ, తెలుగు వారి జీవితాలలోనూ శాశ్వత స్థానం సంపాదించుకున్న పాట ఇది. 'దేవదాసు' సినిమాకు ముందు ఎలా వ్యవహరించారో గానీ, తాగి ఒళ్ళు గుల్ల చేసుకున్న వారిని 'దేవదాసు' అని పిలవటం పరిపాటిగానూ, పీకలదాకా తాగినవాడు సైతం అంత మైకంలోనూ 'జగమే మాయ' పాటని ఆలపించటం ఓ అలవాటుగానూ మారిపోయింది. అఫ్‌కోర్స్... ఆ తాగినవాడు తెలుగువాడైతేనే...! జనంలోకి ఈ పాట నటనాపరంగా కూడా అంత గాఢంగా ముద్ర వేసుకోబట్టి, తరువాతి రోజుల్లో తను సంగీత కచ్చేరీలు ఎక్కడ చేయవలసి వచ్చినా "ఆ దగ్గ కూడా నాదే బాబూ" అంటూ చెప్పుకునేవారు ఘంటసాల.

కొన్ని కొన్ని విషయాలు వయసు పెరిగిన కొద్దీ, అందుకు తగిన అనుభవాలు జీవితానికి జమ అవుతున్న కొద్దీ మరింత అవగాహనతో అవగతమవుతూ ఉంటాయి. దేశకాలమాన స్థితిగతులకు అతీతమైన అటువంటి విషయాలలో ఈ పాట సాహిత్యం కూడా ఒకటి. అందుకు ఎవరి అనుభవమే వారికి సాక్ష్యం. 'బాధే సౌఖ్యమనే భావన రానీవోయ్ / ఆ ఎరుకే నిశ్చలానందమోయ్ / బ్రహ్మానందమోయ్' అనే వాక్యాలని జీవితకాలంలో ఒక్కసారైనా నెమరు వేసుకోని తెలుగువాడు ఉండడేమో బహుశా...! ఏది ఏమైనా 'జగమే మాయ' పాటకుండే ఆయుఃప్రమాణం ఇంకే పాటకీ లేదంటే అతిశయోక్తి కాదేమో.....!?

ఈ సినిమాకు సంబంధించినంత వరకూ సంగీత దర్శకుడు సి.ఆర్.సుబ్బరామన్ గురించి కొంత చెప్పుకుని తీరాలి. ఈ చిత్ర నిర్మాణం సగంలో ఉండగా తన 29 వ ఏటనే హఠాన్మరణం చెందిన సుబ్బరామన్ మృతిపై రకరకాల ఊహాగానాలున్నాయి. ఎందుకంటే ఆయన 'వినోదా' సంస్థలో వాటాదారు కూడా. ఈ నిజాన్ని ఆయన హఠాన్మరణ సంఘటనకు జోడించి - వాళ్ళ మధ్య వ్యాపార పరమైన విభేదాలు వచ్చాయని, కొందరు కిట్టని వాళ్ళు చేసి విషప్రయోగానికి ఆయన బలైపోయారని చెప్పుకుంటూ ఉంటారు. ఆయనకు చిన్నతనం నుండే తరచూ ఫిట్స్ వచ్చేవి. ఆ ఫిట్సే ఆయన గుండె మీద పనిచేసి ఆయన్ని పరలోకానికి తీసుకు వెళ్ళిపోయాయి. ఈ విషయాన్ని ప్రముఖ సినీనటుడు, రచయిత, నాటక కర్త అయిన రావి కొండలరావు వెల్లడించారు. ఒక జర్నలిస్ట్‌గా పత్రికా నిర్వహణ బాధ్యతను కూడా నిర్వర్తించారు గనుక ఆయన మాటలను మనం విశ్వసించవచ్చు.

సి.ఆర్.సుబ్బరామన్‌కు అసిస్టెంట్‌గా వ్యవహరించిన ఎమ్మెస్ విశ్వనాథం ఆయన ఒప్పుకున్న చిత్రాలన్నిటినీ ఎంతో చిత్తశుద్ధితో, నిజాయితీ గల గురుభక్తితో - వయొలిన్స్ టి.కె.రామమూర్తి సహాయంతో పూర్తి చేశారు. ఆ నాటి ఆ ఎమ్మెస్ విశ్వనాథం, టి.కె.రామమూర్తి కలిసి దర్శకత్వం కొన్నాళ్ళపాటు 'విశ్వనాథం - రామమ్మూర్తి' పేరు మీద జంటగా చాలా చిత్రాలకు సంగీత దర్శకత్వం వహించారు. 'దేవదాసు'కి సంబందించినంతవరకూ - ఆ సినిమా రీరికార్డింగ్‌తో పాటు, 'అందం చూడవయా' పాటని, 'జగమే మాయ' పాటనీ ఎమ్మెస్ విశ్వనాథమే స్వరపరిచారు.

తానేమారెనా గుణమ్మే మారెనా
దారీ తెన్నూ లేనే లేక ఈ తీరాయెనా||తానే||
తొలిచూపు నాటి రూపు మారే
ధోరణి మారే ||తొలి చూపు ||
నిలువెల్లా మెల్లనాయె నిట్టూర్పే తనదాయే
ఏదీ లేని పేదైపోయి ఈ తీరాయెనా
వలపు తీరు ఈ తీరౌనా ...ఆ... ||వలపు||
మా చెలిమి కలలో పెన్నిధేనా...ఆ...ఆ...ఆ

పెను చీకటైన జీవితానా వెలిగిన జ్యోతీ ||తానే ||
మధుపాయే మాసిపోగా అంతమ్మే ఫలమ్మా
ఏరీ కోరు ఉల్లాసాలు ఈ తీరాయెనా తానే
నా సేవలకు ఇంతే వరమా........ఆ..... ||నా సేవ||
నాకిదే కడసారి దరిశనమా...ఆ...ఆ..ఆ
అడియాస పాలు చేసినారు కోరినవార ||అడియాస||
మనసైన చేరలేని ఈ దాసీ ఇటాయే
గాలీ మేడ కూలీపోయి ఈ తీరాయెనా ||తానే||

ఈ పాటను రావు బాల సరస్వతి దేవి పాడగా చంద్రముఖి పాత్రను ధరించిన లలిత అభినయించారు. రాజ్‌కపూర్ తీసిన 'జిస్ దేశ్‌మే గంగా బెహతీ హై' సినిమా హీరోయిన్ అయిన పద్మినికి స్వయాన అక్కగా, నేటి ప్రముఖ నటి శోభనకు మేనత్తగా పరిచయం చేస్తేనే లలిత అంటే ఎవరో ఈ తరం వారికి కూడా అర్థం అవుతుంది.

సంగీత పరంగా ఈ పాటలో చెప్పుకోదగ్గ విషయాలు కొన్ని ఉన్నాయి. కళ్యాణి రగాన్ని మిశ్రమం చేసి వాడుకున్నారీ పాటలో. మొదటి చరణంలో గల 'మా చెలిమి కలలో పెన్నిధానమా' దగ్గర, రెండవ చరణంలో గల 'నాకిదే కడసారి దరిశనమా' దగ్గర వచ్చే ఆలాపనలను - 'కుడీ ఎడమైతే పొరపాటు లేదోయ్' పాటలో 'సుడిలో దూకి ఎదురీదకా' తర్వాత ఆలాపనతో పోల్చుకుని చూడండి. రెండూ ఒక్కలాగే ఉంటాయి. అలాగే ఇంకా జాగ్రత్తగా గమనిస్తే.. 'పల్లెకు పోదాం పారుని చూదాం' పాటను పాడుకుంటూ ఆ పాటలో వచ్చే 'కనులార చూతము', 'ఏమౌనో చూతము' అనే వాక్యాలని ట్యూన్‌తో సహా మినహాయించేసుకుని దానికి 'దారీ తెన్ను లేనేలేక ఈ తీరాయెనా' లైనుని ట్యూన్‌తో సహా కలుపుకుని పాడుకుని చూడండి. ఈ 'తానే మారెనా' పాట ఎలా అతి చక్కగా అతికిపోతుందో తెలుస్తుంది.

పైన ఉదహరించిన పాటలే కాక మరో నాలుగు మంచి పాటలు కూడా ఉన్నాయి 'దేవదాసు'లో. ఈ సినిమాలోని పాటల సాహిత్యాన్ని క్షుణ్ణంగా వంటబట్టించుకుంటే - ఆ అవగాహన ఎటువంటి వారికైనా తమ జీవితకాలంలో ఒక్కసారైనా అనుభవంలోకిరాకుండా ఉండదు. అందుకే వినోదా వారి 'దేవదాసు' తెలుగు చలనచిత్ర చరిత్రలో అజరామరంగా నిలిచిపోయింది.

ఆ నాటినుంచీ ఈ నాటి వరకూ వచ్చిన, వస్తున్న సినిమాల్లోని పాటల సాహిత్యం గురించీ, సంగీతం గురించీ సాధికారకంగా, సవివరంగా, సరళంగా, సమగ్రంగా విశ్లేషించగల ఒకే ఒక్క సీనియర్ మోస్ట్ జర్నలిస్ట్ రాజా. 'కౌముది' పాఠకులకోసం ఆయన వ్యాసాలని నెలకొకటి అందిస్తున్నాం. ఒక్కసారి నిన్నటి తరం పాటల్ని నెమరు వేసుకుందాం.. ఆ నాటి మధుర స్వరాలని మరోసారి గుర్తు తెచ్చుకుందాం.

రాజా గారి ఇ-మెయిల్ ఎడ్రసు: **raja_musicologist@rediffmail.com**